

SNEŽNIK IN PREBIVALCI POD NJIM SO ZARADI SVOJE GORE DVOJNO PROSLAVLJALI

POVELIČANI NAJVIŠJI TISOČAK NA KRASU

Lepšega uvoda v praznovanje 90-letnice Planinskega društva Snežnik iz Ilirske Bistrice, kot je bila prireditev v torek, 21. januarja letos, si ne bi mogli želeli. Kot piše **Tomo Šajn** 24. januarja v Primorskih novicah, je povsem zasedena velika dvorana Doma na Vidmu po svoje pokazala, kaj ljudem pomeni Snežnik, ta osameli lepote slovenskega krasa. Ali kot je dejal v svojem nagovoru pokrovitelj prireditve, bistrski župan **Stane Prosen**: »Snežnik je nekaj v nas.«

Lahko bi tudi zapisali, piše Tomo Šajn, da je tega deževnega januarskega večera Snežnik doživel svoj veliki dan. »Danes doživljamo posebno pomemben dan. Promoviramo Snežnik in njegove lepote na dva nova in posebna načina. Z znamko in filmom, česar nismo doživeli ne mi in ne Snežnik,« je v svojem govoru poudaril predsednik bistrskih planincev **Janez Žibert**. To slavnostno vzdušje in obenem veselje, da je doživel Snežnik in z njim kraji pod njegovimi mogočnimi gozdovi takšno predstavitev, je bilo čutiti na vsakem koraku. Poslovni direktor Pošte Slovenije **Anton Krauthaker** je s simbolično izročitvijo prve znamke z motivi Snežnika županu Stanetu Prosenu in neutrudnemu planinskemu delavcu **Vojku Čeligoju** tudi uradno uvedel novo znamko v poštni sistem. Znamko z nominalno vrednostjo 20 tolarjev, ki jo je po fotografiji domačina **Hinka Poročnika** oblikoval **Boštjan Kenda Botas**, je Pošta Slovenije izdala v nakladi 500.000 izvodov.

»PRAVI PREBIJAČ OBLAKOV«

V katalogu oziroma biltenu s številko 12, v katerem je Pošta Slovenije poleg znamke Snežnika predstavila še



Znamka, kakršne v Sloveniji še ni bilo: Snežnik v takšni podobi, zaradi kakršne je dobil svoje ime.

tri druge priložnostne poštne znamke, je znamko Snežnika in z njo seveda še predvsem goro, ki jo upodablja, predstavil Vojko Čeligoj. Takole piše:

»Snežnik je najvišji vrh slovenskega krasa in hkrati tudi najvišja slovenska zunajalpska gora. S svojimi tremi vrhovi, obloženimi s snegom še dolgo v pomlad, je viden z večine drugih slovenskih gorskih vrhov. Pa tudi sam ponuja izjemen razgled po večjem delu domovine, po Istri, Kvarnerskem in Tržaškem zalivu.

Že pred dvema tisočletjema so goro s snežno belim vrhom poznali kronisti rimskih osvajanj in jo imenovali Mons Albius.

Janez Vajkard Valvasor je razgledu s Snežnika namenil slikovit zapis: »Ta gora, ki se na splošno Snežnik imenuje, je s svojim konicastim vrhom res pravi prebijač oblakov. Dvigne te tako visoko, da se z njenega vrha lahko tvoje oko sprehaja po vsej deželi daleč naokrog in da lahko tvoji vidni žarki poletijo tudi prek

Pozdrav izpod snežnika!



*Planinskega vestnika
Srnčakova 9
1000 Ljubljana*

Ob izidu znamke Snežnika so izdali posebno ovojnico z motivom te gore, na katero je stalni sodelavec Planinskega vestnika Vojko Čeligoj nalepil snežniško znamko, nanjo pa so mu odtisnili žig prvega dne; vse skupaj je odposlal kot pozdrav bralcem PV.

morja v Italijo, Dalmacijo, Hrvaško, Turčijo in vsepovsod naokoli. Gora leži ob hrvaško-dalmatinski meji in jo obdaja strašna gozdna divjina...«

Potopisci so Snežniku dodajali razne pridevke: Loški Snežnik, Ilirski Snežnik, Notranjski Snežnik, Velikanski Snežnik, Veliki Snežnik, na Hrvaškem ga poznajo tudi kot Kranjski, Slovenski ali celo Kastavski Snežnik, saj ga vidijo z morja prav nad starodavnim mestom Kastav.

Po svoje so ga imenovali tudi tujci: Italijani sprva Monte Albio, kasneje Monte Nevoso, za Nemce je bil Snežnik Schneeberg, gora z istim imenom kot stoletni grad pod njim. Kljub vsemu je Snežnik ostal slovenska gora s slovenskim imenom, mogočen branik na jugozahodnem obrobju domovine.

Snežnik je samosvoj tudi v geološkem, še posebej pa v botaničnem pogledu. Ponuja množico izjemnih kraških pojavov z brezni, jamami, kraškimi izviri, mrazišči in vidnimi sledovi poledenitev. Obsega največji gozdni kompleks na Slovenskem. Redke botanične zvrsti so bile razlog, da je bil njegov temenski del razglašen za botanični rezervat (1964). Botanične raziskave Snežnika segajo v leto 1827. Za **Henrikom Freyerjem** je snežniško floro raziskovala še vrsta priznanih botanikov: **Ginzberger, Tregubov, dr. Tone Wraber** in več mlajših. Njim gre zahvala, da je bogata naravna dediščina Snežnika dobro znana. Posebnost snežniškega rastlinstva je, da tu najdemo rastline, značilne za gorovja Balkanskega polotoka.

90 LET ILIRSKOBISTRIŠKE PODRUŽNICE SPD

Dr. Miha Potočnik je izjemnost Snežnika visoko cenil in to potrdil z mislijo: »Snežnik ni le gora, Snežnik je veličastno kraljestvo!« Snežnik je domačinom na obeh njegovih straneh res starodavni simbol in svoje življenje in delo povezujejo s svojo goro.

Snežnik je bil ustvarjalni navdih tudi številnim umetnikom slikarjem: **Francetu Pavlovcu, Lojzetu Perku, Jožetu Šajnu**; pesnikom **Miroslavu Vilharju, Otonu Županciču, Marički Žnidaršič, Dragu Karolinu**; fotografom **Bogumilu Brinšku, Ivanu Bičku, Silvestru Maražu, Hinku Poročniku**, pa še številnim večakom pisane besede in glasbe.

Narodnoobrambni razlogi so spodbudili domačine, da so že leta 1907 ustanovili ilirskobistriško podružnico Slovenskega planinskega društva in že leta 1914 zgradili svojo prvo slovensko planinsko postojanko, Vilharjevo kočjo v Črnem Dolu pod Snežnikom.

Zadnja desetletja obišče Snežnik več kot deset tisoč ljudi na leto. Čez njegov vrh vodijo številne planinske poti. Evropska pešpot Baltik—Jadran (E-6 SLO) se v slovenskem delu prav na Snežniku povzpne najvišje. Snežnik je izhodišče in cilj planinske poti Snežnik — Snježnik na Hrvaškem. Čezenj poteka slovensko-hrvaška planinska pot, ki povezuje pobrateni mesti Ljubljano in Reko (Rijeko). Snežnik je obvezna točka slovenske razširjene poti in je najvišja točka transverzale kurirjev in vezistov Slovenije.

Snežnik je priljubljen kraj srečevanja slovenskih planincev in cilj znamenitih »zimskih pohodov na Snežnik«, ki



SNEŽNIŠKO CVETJE

PLANIKA

(*Leontopodium alpinum*)



Nova razglednica snežniškega cvetja: na tej gori raste tudi planika.

so v dveh desetletjih privabili na njegov zasneženi vrh več kot 60.000 planincev iz vse Slovenije, sosednjih držav in iz drugih južnoslovenskih držav.

Na gori in pod njo so tri prijetna planinska domovanja: Koča na Snežniku (1796 m), Planinski dom na Sviščakih (1242 m), ki je običajno izhodišče za vzpon na vrh, in nižje, na obrobju snežniških gozdov, še Koča na Kozleku (997 m).

Od leta 1975 deluje na Snežniku ob večjih prireditvah tudi snežniška pošta »6259 Snežnik«, ki še vedno velja za najvišje ležečo zimsko pošto v Sloveniji.

TISOČERO OBRAZOV ENKRATNE GORE

Na praznovanju 21. januarja v Domu na Vidmu, kjer so slavili Snežnik, se je po predstavitvi priložnostne poštne znamke te gore na velikem platnu Snežnik zablestel v vsej svoji skrivnostni lepoti. Tisočero obrazov te enkratne gore in krajev na njeni sončni in senčni strani je umetniška ekipa TV Slovenije ujela v zlahtno impresijo. Scenarist in režiser **Igor Likar**, direktor fotografije **Janez Kališnik**, skladatelj **Aldo Kumar**, pripovedovalec **Polde Bibič** in strokovni sodelavec **Jože Dobnik** so ob sodelovanju bistrških planincev (režiser Likar je posebej omenil **Janka Muho** in **Vojka Čeligoja**), jamarjev, raftarjev in številnih sponzorjev, ki so finančno podprli ta projekt, ustvarili nenavadno podobo skrivnostne gore. Film o Snežniku se je dolgo rojeval, saj so ga začeli snemati že leta 1992. Vsi morebitni 109

dvomi o (ne)uspehu tega projekta so se ob premierni predstavitvi v hipu razblinili. Snežnik in kraji, ki so stoletja povezani z njegovimi muhami in čari, so dobili enkratno in neponovljivo filmsko upodobitev. Dolg aplavz na koncu projekcije je povedal vse. Enako spontano so mu zaploskali Bistričani kot tudi številni planinski prijatelji in gostje iz vse Slovenije.

Bistriški planinci so ob tej slovesnosti izdali že štiri-

deseto barvno razglednico o Snežniku, tokrat z motivi snežniškega cvetja. Podatek, da so doslej natisnili že kakih 500.000 snežniških razglednic, je zgovoren.

Zares lepo in praznično vzdušje na tem večeru so s svojim nastopom obogatili pevci mešanega zbora upokojencev, mladinskega zbora osnovne šole Dragotina Ketteja, recitatorji z dvema pesmima o Snežniku in domači narodnozabavni ansambel »Snežnik«.

LIVIO ISAAK SIROVICH: CIME IRREDENTE — NEODREŠENI VRHOVI

ALPINISTIČNO ZGODOVINSKA SAGA O TRSTU

DUŠAN JELINČIČ

V lanskim povsem znosni poletni vročini se je v Italiji pojavila knjiga s pravzaprav kar običajnim naslovom, *Cime Irredente*, ali, v slovenskem prevodu, *Neodrešeni vrhovi*, ki je v Trstu dokaj dvignila politično temperaturo.

Človek, vaje poplave vsakovrstnih knjig, bi ob bežnem pogledu na naslovnico rekel, glej, še ena planinska knjiga. Toda dovolj je, da si to naslovnico natančneje ogledamo in takoj vidimo, da je knjiga nekaj drugačnega in pravzaprav nekaj posebnega. Knjigo je napisal človek z imenom **Livio Isaak Sirovich**, kar jasno dokazuje njegov slovansko-židovski izvor. Podnaslov se glasi *Viharen zgodovinsko-alpinistični primer*, na naslovnici pa je natisnjena še stara razglednica s planinsko pokrajino, orlom in predvsem italijansko kraljevo zastavo.

Ne, ne gre za običajno planinsko ali alpinistično knjigo. Ko nato nepoučen bralec knjigo prebere, doživi drugo presenečenje. Gre namreč za eno od najbolj popolnih zgodovin mesta Trst v zadnjem stoletju, kar jih je sploh izšlo, prikazana pa je preko zgodbe njegovih alpinistov, kar daje celotni zgodbi poljuden značaj.

Zgodbi? Znani italijanski pisatelj **Mario Rigoni Stern**, ki se je zelo zavzemal za to, da bi knjiga končno izšla pri turinski založbi Vivalda, je na zavihku napisal, da gre za nenavaden roman med zgodovino, alpinizmom in kroniko, tržaška zgodovinarja **Elio Apih** in **Teodoro Sala** pa sta dodala, da gre za stoletno sago, ki ji gre za podrobnosti in jasnost.

OBRAMBA PRED SLOVENSKIM BARBARSTVOM

Preden opišemo, za kaj pravzaprav gre, naj na kratko predstavimo avtorja. Livio Isaak Sirovich je sin litovsko-nemške Židinke in očeta dalmatinskega porekla. Rojen v Trstu leta 1949 se ukvarja s turnim smučanjem in alpinizmom, zaposlen pa je kot raziskovalec v geofizikalnem observatoriju v Trstu. Po objavi krajših strokovnih in tematskih publikacij je septembra 1995 pri veliki italijanski založbi Mondadori izšla njegova spominska knjiga »Cari — non scrivete tutto« (Dragi, ne mi opisati

vsega) in nazornim podnaslovom »Isaakovi: neka družina v primežu med Hitlerjem in Stalinom«, kjer objavlja materino korespondenco z družinskimi člani, ki so ostali v Litvi.

Kako je nastala ta knjiga? Marsikdo se verjetno spomni, da so leta 1985 v Trstu ustanovili Odbor za obrambo italijanstva, ki se je z vsemi silami boril za to, da bi preprečil odobritev globalnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji, ali, kot je ironično napisal avtor, za »obrambo tatarske puščave«... V ta Odbor je pristopil ves desničarski, reakcionarni in nazadnjaški Trst, torej cela vrsta organizacij, ustanov in celo trgovin in posameznikov. K temu je pristopilo tudi italijansko tržaško planinsko društvo vsedržavnega Cluba Alpino Italiano (CAI) z imenom Alpina delle Giulie. Sirovich se je tako skupno s prijatelji-alpinisti nehote znašel, formalno sicer, na strani tistih, ki so se borili proti pravicam Slovencev v Italiji. Ko je zahteval pojasnila, so mu vrgli v obraz, da je Alpina delle Giulie nastala pred več kot sto leti prav zato, da bi se branila pred »slovenskim barbarstvom«.

Sirovicheva skupina je seveda vztrajala, da je Alpina nepolitična organizacija, ki ima drugačne cilje, vendar jo je vodstvo društva preslišalo. Na dobro zrežiranem občnem zboru so jo preglasovali in nato kakih dvajset članov vrgli iz društva. Tako se je začela pravna afera, ki se še danes ni zaključila. Osrednje vodstvo Cluba Alpino Italiano se sicer ni povsem jasno izrazilo, zato pa je sodstvo dalo prav Sirovichevi skupini, ki je morala svojo obrambo podkrepiti s stvarnimi zgodovinskimi dokazi. To je tudi storila, saj je zbrala grmado dokumentov, podatkov in zgodovinskih dejstev, ki sedaj tvorijo ogrodje tega romana.

400 STRANI DOLG VEČPLASTNI ROMAN

Tako se je začela ta neskončna zgodba. Glavni raziskovalec preteklosti tega tržaškega planinskega društva je bil prav Sirovich, ki se je poglobil v sto let dolgo obdobje. In odkril neverjetne stvari in osupljive podatke. Kako je bila ustanovitev Alpine tesno povezana s krajevno framazonsko ložo, kako so v notranjosti društva zatirali Žide, kako se je počasi razbohotil nacionalizem,